

TOKAJ-HEGYALJA GYEREKEKNEK MÓDSZERTANI ANYAG PROJEKTNAPHOZ

KÖZTEREK

A komplex program célja

A település közttereinek játékos felfedezése, közben:

- a közterek fogalmának, minőségének megismerése
- betekintés a település működésébe / működtetésébe
- terek észlelésének, érzékelésének fejlesztése
- térhasználattal és téralakítással kapcsolatos kompetenciák fejlesztése
- térképhasználat készségének fejlesztése
- vizuális kompetenciák fejlesztése (reflektált alkotás és befogadás)

A projekt részei

I. Előkészítés: Ráhangolódás a témára egy tanóra keretében

II. Terepen: Egy választott köztér helyszíni felfedezése változatos módszerekkel

III. Összegzés: A tapasztaltak összegzése egy tanóra keretében

I. ELŐKÉSZÍTÉS

RÁHANGOLÓDÁS: Közterek és magánterek

IDŐ: 45 perc

Kezdeményezzünk irányított beszélgetést a gyerekekkel! Mi a különbség a közterek és a magánterek között? A gyerekek soroljanak fel különböző tértípusokat, és rendeljék ezeket közösen hozzá az egyik vagy a másik kategóriához (pl. játszótér, utca, park, tér, lakóház, üzlet). Az összegyűjtött helyszíneket jegyezzék fel egy-egy kis kártyára. A tértípusokhoz konkrét helyszíneket rendelhetnek a településükről, ezeket is felírhatják a kártyákra.

Ezután vitassák meg, hogy mi a különbség a köztér és a magántér között. Milyen tevékenységeket végzünk a különböző helyeken? Mi a funkciójuk? Ki szabja meg, hogy mit csinálhatunk az adott helyeken? Mit szabad és mit nem szabad csinálni a köztereken?

Egy nagy méretű papírra jegyezzék fel a térkategóriákat és a hozzájuk kapcsolódó tevékenységi formákat (szabadon, gondolatfa formában).

A gyerekek 3-4 fős csoportokban húzzanak egy-egy kis helyszínkártyát. A nagy méretű papírra feljegyzett tevékenységformák alapján találjanak ki egy rövid történetet, ami a kártyán lévő helyszínhez kötődik. A csoportok külön-külön adják elő a történetet a helyszín említése nélkül, a többiek pedig találják ki, hogy melyik helyszínen játszódik. Ezután beszéljék meg közösen, hogy a bemutatott történetek cselekménye valóban végbe mehet-e az adott helyszínen, esetleg milyen egyéb tapasztalatuk van már az adott helyszínen.

II. TEREPEEN

1. MODUL: ÉRZÉKKUTATÓK

IDŐ: 30 perc + 30 perc

ANYAGSZÜKSÉGLET: **kendő, füldugó, orrcsipesz, kesztyű, a gyerekek számával megegyező érzékszervkártya, papír, színes ceruza**

A gyerekekkel közösen kiválasztunk egy könnyen elérhető és változatos közteret, ahol különböző játékos feladatokat végeznek.

Először vizsgáljuk meg alaposan a kiválasztott helyszínt. A gyerekek a helyszínen húzzanak egy-egy cédulát. A cédulákon egy-egy érzékszervhez kapcsolódó megismerési forma (tapintás, hallás, szaglás, látás, ízlelés) olvasható. A gyerekeknek a cédulán lévő szempont alapján figyeljék meg és derítsék fel a teret.

Ahhoz, hogy valóban csak az adott érzékszervi megfigyelésre tudjanak koncentrálni, a többi érzékszervet tompítsuk el: például a látást kendővel, a hallást füldugóval, a szaglást orrcsipeszszel, a tapintást kesztyűvel. Ezután mindenki járja körbe a teret, majd a gyerekek a tapasztalataikat jegyezzék fel egy-egy kis kártyára. Végül vitassák meg egymással az eredményeket. Milyen zajokat, szagokat, felületeket, ízeket, színeket és formákat fedeztek fel? Melyik volt kellemes és melyik kellemetlen?

FOLYTATÁS: A feladatot követően a gyerekek csapatokban elkészíthetik a tér

szag-, zaj-, szín-, forma- és felülettérképét, vagyis egy-egy térképen jelölik az adott érzékszervi tapasztalataikat (például egy térképen a szagokat, egy másikon a zajokat, stb.). A kellemes és kellemetlen tapasztalatokat különböző színekkel jelölik a térképen. Hol vannak a legkedveltebb helyek? Végül hasonlítsák össze a térképeket. Mennyire egyeznek vagy különböznek a kedvelt helyek?

Készíthetünk egy közös térképet is a tér alaprajzával, amelyre a különböző érzékszervi tapasztalásokat más-más színnel jelöljük, illetve készíthetünk öt különböző térképet az egyes érzékszervi tapasztalásoknak.

2. MODUL: MIKROSZKÓP

IDŐ: 20 perc

ANYAGSZÜKSÉGLET: **kendő (szembekötésre), papír (hengersizű látcsőnek), rajzlap, színes ceruza**

A gyerekek járják körbe a helyszínt, és alaposan figyelik meg annak részleteit. Mi az, ami rögtön feltűnik nekik? Mit találnak a legizgalmasabbnak a helyszínen? Mindenki válasszon magának egy részletet (lehet a növényzet, a térburkolat vagy az utcabútorok stb. egy részlete), de ne árulják el, hogy mit választottak!

Ezután a gyerekek alkossanak párokat. A párok egyik tagja hajtogasson magának egy papírlapból látcsövet, majd kösse be a szemét. A társa vezesse el a térnek arra a részére, ahonnan az általa (vagyis a nem bekötött szemű gyerek által) kiválasztott köztérrészletet a legjobban lehet látni. A pár bekötött szemű tagja vegye le a szeméről a kendőt és a látcsövön keresztül rövid ideig figyelje meg a térrészletet. Ezután cseréljenek, és fordítva is végezzék el a megfigyelést. Miután mindenki megnézte a látcsövön át a társa által választott térrészletet, emlékezetből rajzolják le a látottakat, majd párokban beszéljék meg a rajzokat. Miért éppen ezeket a részleteket választották?

Mit tartottak bennük különösen érdekesnek/szépnek/taszítónak? Mennyire pontosan sikerült a pár egyik tagjának lerajzolni a másik által választott térrészleteket? Észrevette-e benne azt, ami a másik figyelmét megragadta?

MEGJEGYZÉS: A játékot különböző szempontokra (pl. szép, ronda, unalmas, izgalmas, titokzatos, félelmetes, biztonságot nyújtó stb. részletek) és helyszínekre (utca, utcabútorok, zöldfelületek, iskolaudvar stb.) fókuszálva lehet színesíteni.

3. MODUL: LESBEN

IDŐ: 20 perc + 20 perc

ANYAGSZÜKSÉGLET: **feladatlapok a megadott kérdésekkel, papír, színes ceruza, dobozok, ragasztószalagok az építkezéshez**

A gyerekek három csoportra osztva vizsgálják meg a helyszínt a köztérhasználat szempontjából (napszaktól, vagyis a helyszín látogatottságától függően változtathatjuk a feladatot). Minden csoport töltsön el 10-15 percet a kiválasztott helyszínen, és készítsen leltárt az ott található elemekről (padok, kukák, ösvények, asztalok, szobrok, kirakatok stb.). Jegyezzenek fel 5-6 dolgot, amit az adott helyszínen találnak. Ezután figyeljék meg, hogy hogyan használják ezeket az emberek. Segítségképpen a foglalkozásvezető osszon szét feladatlapokat a csapatok között az alábbi kérdésekkel: Milyen köztéri elemeket találtak? Mi ezeknek a rendeltetése? Mit használnak, mit nem használnak az emberek? Mit használnak rendeltetészerűen? Mit használnak a rendeltetésével ellentétesen? Mennyi időt töltenek az emberek az adott helyszínen? Láthatóan szívesen időznek ott, vagy inkább csak áthaladásra használják? Mi az, ami rögtön feltűnt nekik a teret használó emberekkel kapcsolatban? Kapcsolatba lépnek az emberek egymással? Ha igen, hogyan? A különböző korosztályok egyformán, vagy különbözőképpen használják az adott teret? A téren található dolgok közül mi segíti, és mi akadályozza azt, hogy az emberek kapcsolatba lépjenek egymással? Hogyan értékeli a helyszínt a térhasználat szempontjából?

FOLYTATÁS: Miután a csapatok megvizsgálták a helyszíneket a különböző szempontok szerint, dolgozzanak ki stratégiát arra, hogyan tudnák azt élhetőbbé, használhatóbbá varázsolni. Milyen problémákat fedeztek fel a megfigyelés alatt és mivel lehetne ezeken változtatni? A beavatkozás lehet egy új utcabútor elhelyezése, valamilyen tevékenységforma bevezetése, vagy már meglévő elemek átalakítása. Az ötletet rajzolják le, modellezzék meg, vagy egy rövid performansz keretében adják elő a helyszínen a társaiknak.

4. MODUL: KÖZÉPÜLETEK

IDŐ: 10 perc + 20 perc

ANYAGSZÜKSÉGLET: **fűzet, toll vagy ceruza, Tokaj-Hegyalja gyerekeknek könyv 50-51. oldala**

Vitassák meg a gyerekek, hogy mi a különbség a középületek és a magánépületek között. Közösen elolvashatják a könyv 50. oldalát. Ezután kis csoportokban gondolkodjanak, és készítsenek jegyzeteket az alábbi szempontokhoz:

1) Soroljanak fel különböző épülettípusokat, és rendeljék ezeket közösen hozzá az egyik vagy a másik kategóriához (pl. lakóház, üzlet, hivatal, pékség, iskola, templom, kastély, pince, stb.). Az összegyűjtött helyszíneket jegyezzék fel a füzetekbe.

2) Vitassák meg, hogy mi a különbség a középület és a magántér között. Milyen tevékenységeket végzünk a különböző épületekben? Mi a funkciójuk? Ki szabja meg, hogy mit csinálhatunk az adott helyeken?

3) Milyen középületek vannak a településen? Írják össze ezeket a füzetekbe.

4) Írjanak le egy különleges élményt / történetet, amely valamelyik középülethez kapcsolódik.

Végül minden csoport mutassa be egymásnak az eredményét.

TALÁLKOZÁS: KI GONDOZZA A KÖZÖS TEREINKET?

IDŐ: **30 perc**

ANYAGSZÜKSÉGLET: **nincs**

Érdekes és tanulságos lehet a gyerekek számára, ha betekintést nyerhetnek abba, hogy ki végzi, és mivel jár a közterületek gondozása. Érdemes ezért találkozót szervezni a település üzemeltetésében közreműködő szakemberrel (a városüzemeltetési osztály vezetőjével, kertésszel stb.), aki elmeséli a gyerekeknek, hogy:

- Ki és hogyan tartja tisztán és rendben a köztereket?
- Milyen feladatok vannak, mit lehet ezekről tudni?
- Ki dönti el, hogy milyen virágok kerülnek a közterekre?
- Hol őrzik a fűnyíró-gépeket? (esetleg meg lehet nézni, ki lehet próbálni ezeket)
- Ki lapátolja el télen a havat?
- Milyen köztereket kell rendben tartani?

III. ÖSSZEGZÉS

ZÁRÓ FELADAT: Közterek és magánterek

IDŐ: **45 perc**

ANYAGSZÜKSÉGLET: **térkép, fényképezőgép, fotókarton, papír, filctollak**

Az iskolába visszaérve beszéljük át közösen a tapasztaltakat. Milyenek tapasztalták a gyerekek a választott közteret? Mik a pozitív/negatív tulajdonságai, minőségei?

Ezután készítsünk elő egy nagy méretű térképet, és a gyerekek jelöljék meg rajta azokat a helyeket, ahol szívesen tartózkodnak, majd azokat, amelyeket egyáltalán nem kedvelnek. Ezt követően indokolják meg a választásukat. Újabb jelzők bevonásával (félelmetes, biztonságos, baljós hangulatú, koszos, tiszta, barátságos, hangulatos, rendezett, rendezetlen stb.) válasszanak további helyszíneket. A különböző jelzőkhöz rendeljünk egy-egy szimbólumot, hogy a jelölések rendszere a térképen átláthatóbb legyen. A szimbólumokat előzetesen rajzoljuk fel egy nagy méretű papírlapra, és erősítsük fel egy jól látható helyre a teremben (például a szép szimbóluma lehet egy mosolygó arc, a rondáé egy szomorú arc, vagy használhatunk különböző színű gombostűket stb.). Miután mindenki elhelyezte a szimbólumokat a saját választásai alapján, a gyerekek közösen vitassák meg az eredményeket. Melyek a legkedveltebb helyek a településen? Miért vonzóak ezek a gyerekek számára? Melyik helyeket nem kedvelik és miért?

FOLYTATÁS: A gyerekek keressék fel, és fényképezőgéppel dokumentálják a megjelölt helyszíneket. A térképen szimbólummal jelölt helyszínekről készült fotókból nyomtassunk ki egyet-egyét. A fotókat a kategóriáknak megfelelően csoportosítsuk (kedvelt helyek, nem kedvelt helyek, szép, ronda, izgalmas, unalmas, stb.), ragasszuk fel vastagabb papírlapokra, és a személyes indoklásokat a gyerekek írják a fotók mellé. Az elkészült lapokból szervezzünk kiállítást, vagy fűzzük őket össze egy albumba.